

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2010, Volume: 5, Number: 1, Article Number: 1C0120

EDUCATION SCIENCES

Received: July 2009
Accepted: January 2010
Series : 1C
ISSN : 1308-7274
© 2010 www.newwsa.com

Mukadder Boydak Özán
Cemal Aküzüm

Fırat üniversitesi
boydakozan@hotmail.com
cemalakuzum@hotmail.com
Elazığ-Turkey

**OKULLARDA SOSYAL ADALET KAVRAMINA İLİŞKİN ÖĞRETMENLERİN ÜRETTİKLERİ
METEFORLAR**

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı, devlet okulu ve özel okulda görev yapan öğretmenlerin okul türüne göre, "sosyal adalet" kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar aracılığıyla ortaya koymaktır. Araştırmanın çalışma grubunu, Diyarbakır ilinde 2008-2009 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde 104'ü devlet okulunda, 74'ü de özel okulda görev yapmakta olan toplam 178 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, Araştırma kapsamında yer alan öğretmenlerin "Sosyal adalet..... benzer; çünkü....." cümlesini tamamlamasıyla elde edilmiştir. Verilerin analiz edilmesi ve yorumlanmasında, içerik analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, devlet okulunda görev yapan öğretmenler sosyal adaleti en çok (%31.4) "eşitlik imgesi" olarak görürken, özel okul öğretmenleri ise sosyal adaleti diğer temalara oranla daha çok (%33.3) "olumsuzluk imgesi" olarak görmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Adalet, Metafor, Öğretmen, Okul Türü, Eşitlik İmgesi

**THE METAPHORS TEACHERS PRODUCED CONCERNING SOCIAL JUSTICE NOTION IN
SCHOOLS**

ABSTRACT

The main purpose of this study is to explore teachers', working in public school and private school, perceptions according to type of school about the concept of "social justice" through the use of metaphors. The participants for this study include 178 teachers working 104 in public school, 74 in private school in Diyarbakır during the spring semester of 2008-2009 academic year. The study' datas were obtained each participant's being asked to complete the prompt "Social justice is analogous to... because...". The content analysis technique was used to analyze and interpret the study data. According to the results, the teachers working in public school mostly (%31.4) conceive "social justice" as "equality simulacrum", on the other hand, the teachers working in private school mostly (%33.3) conceive "social justice" as "negative simulacrum" in comparison with the other themes.

Keywords: Social Justice, Metaphor, Teacher, School Type, Equality Image

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Bütün dillerde anlatıma güç kazandırmak için ya doğrudan doğruya ya da niteliği anlatılmak istenen nesnenin, bir başka nesneye dayanılarak, onunla benzerliği ortaya konarak anlatılması yoluna gidilmektedir. Bu benzetme veya aktarma neticesinde elde edilen söz yada yansıma metafor olarak tanımlanmaktadır (Aksan, 1993: 77; Mutlu, 1995: 106; Püsküllüoğlu, 2004: 438). Benzetmeler, metaforların ilk aşamasıdır. Metaforlar, benzetmelerde olduğu gibi, anlatılmak istenilen kavram, onunla bir yönden benzerliği olan başka bir kavramla anlatılmaya çalışılır (Çelikten, 2006: 270).

Metaforların en önemli özelliği örgütsel bir olguyu anlamak için başka bir olgunun adının kullanılmasıdır. Herhangi bir kavrama veya olguya karşılık geliştirilen metaforlar insanların zihinlerinde yer edinerek onların algılamalarını ve eylemlerini de etkiler. Ortaya konan metaforik düşünceler eylemlerimize temel teşkil eden kavram sistemimize nüfuz ederse kavram sistemimiz ve sistemi oluşturan algılar ve eylemler de değişir (Lakoff-Johnson, 2005: 174-176; Alpaslan, 2007: 37).

Metafor doğal bir fenomendir. Düşüncenin ve dilin doğal bir parçası olan kavramsal ve dilbilimsel metaforların oluşumu bireyin fiziksel, sosyal ve kültürel çevresi ile etkileşimine bağlı olarak değişmektedir. Son yıllarda metafor, bireyin soyut, karmaşık veya kuramsal bir olguyu anlamada ve açıklamada kullanabileceği güçlü bir zihinsel araç olarak değerlendirilmektedir (Saban, 2004: 131; Çubukçu, 2008: 552).

Sosyal gerçekliğimizin çoğunu metaforik kavramlarla idrak ettiğimizden bu metaforik kavramlar bizim için gerçek olan şeyin değerlendirilmesinde çok önemli bir rol oynar. Ayrıca toplumsal gerçekliği algılama biçimimiz, dilimiz üzerinde olduğu kadar, kendimizi ifade edişimiz üzerinde de biçimlendirici bir etki yaratır (Morgan, 1998: 14; Lakoff - Johnson, 2005: 176).

Dünyadaki ekonomik ve toplumsal gelişmelerle beraber ulusların yaşam biçimi ve toplumsal yapısı da önemli ölçüde değişmiştir. Bu değişimler özgürlük, demokrasi ve insan hakları kavramlarına bakış açısını yeniden şekillendirdiği gibi özgür olma, demokrat olma ve eşitsizlikleri giderme düşünceleri sosyal adalet kavramını doğurmuştur (Topakkaya, 2009: 630).

Sosyal adalet, hem kavram hem de mana boyutunda adalet kavramını ön plana çıkardığından sosyal adaleti anlayabilmek için öncelikle adalet kavramına değinmek gerekir. İnsanlar kendi istekleri dışında bir toplumda doğarlar ve o toplumun bir üyesi olarak var olurlar. Bu noktada adalet, toplumsal bir varlık olan insanın içinde bulunduğu toplumda nasıl davranacağını gösteren rehberdir. Bireyin diğer insan veya insan gruplarına adil yada adaletsiz, dürüst yada olmayan bir şekilde davrandığının ölçütünü adalet ortaya koyar. Çünkü adaletin içeriği hakları vermekten ibarettir. Bu haklar; hizmet, çıkar, para olabileceği gibi saygı, sadakat ve itibar da olabilir. Burada önemli olan sosyal yönü ağır basan adalet mekanizmasını devreye koyup hakları haklıya dağıtmaktır. Çünkü adalet insan etkileşiminin hemen her boyutuna nüfuz eder (Rebore, 2001: 228).

İnsanların ve toplumların yüzyıllar boyu tüm insanlığa mal etmeye çalıştıkları sosyal adalet düşüncesinin kökeni çok eskilere dayanmaktadır. İnsanın yüce ve değerli bir varlık olduğunu kabul eden bu düşüncenin ana teması, insanlığa güvenlik, özgürlük ve insan onuruna yakışır bir hayat sağlamaktır (Öztürk, 1993: 36). Toplumda meydana gelen tüm ilişkileri kapsayan sosyal adalet, bir toplumdaki

kaynakların ve fırsatların yanı sıra çalışma koşullarının, ücret ve kârların sosyal ölçekte adilane dağıtılmasını işaret etmektedir (Su, 2008; Wolff, 2008).

Sosyal adalet, toplumda kök salmış egemenlik ve baskının ortadan kaldırılarak iyi bir yaşam için gerekli olan temel unsurların desteklenmesiyle ilgilidir. Bu temel bileşenler; kişinin yeteneklerini kullanması, geliştirmesi, deneyimleme serbestliğinde olması ve kişinin davranışlarını belirlemeye katılımıdır. Özetle sosyal adalet, herkes için özgür iradenin ve özgür deneyimlemenin desteklenmesi ile ilgilidir. Burada sosyal adaletin bir toplumun üyeleri arasında çıkarların (gelir, varlık, refah vs.) dağıtımından daha fazla şeyi ifade ettiği söylenebilir. Ayrıca adaleti, toplumsal süreçler açısından ele alan sosyal adaletin bireysellikten çok toplumsallığı vurgulaması, adalet ve sosyal adalet arasındaki derin farklılığı da ortaya koymaktadır. Bu yüzden sosyal adalet, toplumsal süreçler bütünü ve etik bir yaşam biçimi olarak görülürse daha iyi anlaşılabilir (Strike, 1999: 54; Furman-Shields, 2003: 6; Speight-Vera, 2004: 111).

Sosyal adaletin değerleri dini inanç yanı sıra hukuk ve siyaset doktrinlerine dayanmaktadır. Farklı kültürlerde farklı biçimde görülebilmektedir (Mayer, 2007). Eğitimde veya yaşamın diğer alanlarında sosyal adaletin sağlanmasının gerekliliği, insanlık açısından yeni bir konu değildir. Çok önceleri hazırlanmış olan haklar ve özgürlüklere ilişkin yasal metinlerde ve hatta bazı inanç sistemlerinde konuya gereken önem verilmiş ve her koşulda temel bir prensip olarak öne çıkarılmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Ancak bu yasal metinlerdeki ifadeleri uygulamak insani bir çabayı gerektirmektedir. Bu yüzden gerek eğitim kurumlarının ve gerekse diğer kurumların yönetimi büyük önem taşımaktadır (Turhan, 2007: 61).

Eğitim açısından sosyal adalet sadece etnik çeşitliliğe sahip toplumların konusu değildir. Yüzyılımızda gerek ekonomik ve gerekse sosyal alanlardaki değişimler insanlar arasındaki çeşitlilik unsurlarını artırmıştır. Turhan (2007: 61)'nin Sergiovanni'den aktardığı şekliyle, "bir yerde güç dengesizliği varsa, orada etikten söz edilmelidir" ifadesinden yola çıkılarak, "insanlar arasında ekonomik ve sosyal açıdan dengesizliklerin bulunduğu her ortamda sosyal adaletin tartışılması gerekir" diyebiliriz.

Okullarda sosyal adaletin temeli, bir eğitim sistemi ve demokratik ve etnik farklılığa sahip bir toplumda yaşamak için öğrencilere ve öğretmenlere yardım eden bir deneyimler seti oluşturan, demokratik bir toplumu inşa ederek eğitimsel ve ekonomik eşitsizlikleri düzeltmeye çalışmakla ilgilidir (Furman-Shields, 2003: 7).

2. AÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Metaforlar üzerine, aynı ölçüde de metaforları kullanarak sosyal bilimlerin değişik disiplinlerinde 1980'lerden beri çok sayıda araştırmaya yapılmış ve çok şey yazılmıştır. Bunlar arasında çalışanların çalıştıkları örgütleri nasıl algıladıkları, öğretmenlerin öğrencilerini nasıl algıladıkları konularında çok sayıda çalışma vardır (Morgan, 1986). Yapılan bu çalışmada da eğitim sistemimizde okul türüne göre öğretmenlerin "sosyal adalet" kavramına ilişkin metaforları tespit edilmeye çalışılmış, anılan metaforların eğitim sistemine yansımaları araştırılmış ve olası örnekler verilmiştir.

Bu araştırmanın temel amacı, devlet okulu ve özel okulda görev yapan öğretmenlerin okul türüne göre, "sosyal adalet" kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar aracılığıyla ortaya

koymaktır. Bu temel amaç çerçevesinde, aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Öğretmenler "sosyal adalet" kavramına ilişkin sahip oldukları algılarını hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?
- "Sosyal adalet" kavramına ilişkin olarak öğretmenler tarafından ileri sürülen metaforlar hangi temalar altında toplanmaktadır ve bu temaların frekans dağılımları nasıldır?
- "Sosyal adalet" kavramına ilişkin olarak devlet okulu ve özel okulda görevli öğretmenler tarafından ileri sürülen metaforlar arasında temaları ve frekansları bakımından nasıl bir ilişki vardır?

3. YÖNTEM (METHOD)

3.1. Araştırmanın Modeli (Research Model)

Bu araştırma, nitel araştırma paradigması içinde değerlendirilen "içerik analizi" modeli çerçevesinde yürütülmüştür.

3.2. Çalışma Grubu (Workgroup)

Araştırmanın çalışma grubunu, Diyarbakır ilinde 2008-2009 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde 104'ü devlet okulunda, 74'ü de özel okulda görev yapan olmak üzere toplam 178 öğretmen oluşturmaktadır.

Araştırmaya, devlet okulunda görev yapan 44'ü (%58.9) erkek ve 28'i de (49.1) kadın olmak üzere 72 öğretmen katılmışken; özel okulda görev yapan 31'i (%41.3) erkek ve 29'u da (%50.9) kadın olmak üzere 50 öğretmen katılmıştır. Toplamda, okul türüne göre araştırmaya, 72'si (%59) devlet okulunda ve 50'si de (%41) özel okulda görev yapan olmak üzere 122 öğretmen katılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Öğretmenlerin demografik özellikleri
(Table 1. Demographic characteristics of teachers)

Okul Türü / Cinsiyet	Erkek		Kadın		Toplam	
	f	(%)	f	(%)	f	(%)
Devlet Okulu	44	58.7	28	49.1	72	59
Özel Okul	31	41.3	29	50.9	50	41
Toplam	75	100	57	100	122	100

3.3. Verilerin Toplanması (Data Collection)

Araştırma verileri, yarı yapılandırılmış açık uçlu soru formu aracılığıyla toplanmıştır. Çalışma grubunun sosyal adalet kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarmak amacıyla onların her birinden "Sosyal adalet benzer, çünkü" cümlesini görev yaptıkları okullarla ilişkilendirerek tamamlamaları istenmiştir. Bu amaç için öğretmenlere bu cümlenin yer aldığı bir form verilmiş ve onlardan bu ibareyi kullanarak ve sadece tek bir metafor üzerinde yoğunlaşarak düşüncelerini dile getirmeleri istenmiştir. Bu çalışma için öğretmenlere bir haftalık süre tanınmıştır. Bu araştırmada "çünkü" kavramına da yer verilerek, katılımcıların "sosyal adalet" kavramına ilişkin ürettikleri metaforları için bir gerekçe veya mantıksal dayanak sunmaları istenmiştir. Katılımcıların sosyal adalete ilişkin ürettikleri metaforlar ve mantıksal dayanakları, bu araştırmada temel veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

3.4. Verilerin Analiz Edilmesi (Analyzing The Data)

Bu aşamada öncelikle çalışma grubu tarafından "sosyal adalet" kavramına ilişkin üretilen metaforların alfabetik sıraya göre geçici bir listesi yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda katılımcıların cevaplamış olduğu formlarda belli bir metaforu net bir şekilde dile getirip getirmediğine bakılmıştır. Herhangi bir metafor imgesini içermeyen formlar ile boş bırakılan formlar (n=63) elenerek araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır.

Araştırma kapsamı dışında bırakılan formların ayıklanmasından sonra, toplam 80 adet geçerli metafor elde edilmiştir. Daha sonra, her temayı temsil edecek katılımcı formlarından "örnek metafor ifadeleri" seçilmiştir. Böylece, her temayı en iyi temsil ettiği varsayılan katılımcı metafor imgelerinin derlenmesiyle bir "örnek metafor listesi" oluşturulmuştur. Örnek metafor listesi baz alınarak her metafor imgesi, sosyal adaleti konu etme biçimi bakımından belli bir tema ile ilişkilendirilerek (örneğin, "eşitlik imgesi olarak sosyal adalet", "adalet imgesi olarak sosyal adalet" vb.) toplam 7 farklı tema oluşturulmuştur. Ayrıca oluşturulan örnek metafor listesi, mantıksal dayanaklarıyla birlikte her temaya ilişkin yapılan veri analizinde de kullanılmıştır. Buna ek olarak, bir metafor imgesini kimin ürettiğine ilişkin kişisel bilgiler, söz konusu metafor ifadesinin hemen ardında yer alan parantez içinde verilmiştir (örneğin, devlet okulu-erkek veya özel okul-kadın gibi).

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için, araştırmada ulaşılan 7 tema altında verilen metafor imgelerinin söz konusu bir temayı temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda, aynı fakültede ders veren bir öğretim üyesine, 80 adet örnek metafor imgesinin alfabetik sıraya göre dizili olduğu bir liste ile 7 temanın adlarını içeren bir liste verilmiştir. Uzman bu iki listeyi de kullanarak birinci listedeki örnek metafor imgelerini ikinci listedeki 7 temaya (hiçbir metafor imgesini dışarıda bırakmayacak şekilde) eşleştirmesi istenmiştir. Daha sonra, uzmanın yaptığı eşleştirmeler araştırmacının kendi temalarıyla karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalarda "görüş birliği" ve "görüş ayrılığı" sayıları tespit edilerek araştırmanın güvenilirliği Miles ve Hubermanın formülü (Güvenirlik = Görüş birliği / Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı X 100) kullanılarak hesaplanmıştır. Nitel çalışmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 ve üzeri olduğu durumlarda arzu edilen düzeyde bir güvenilirlik sağlanmış olmaktadır (Saban, 2008: 467). Bu araştırmaya özgü olarak gerçekleştirilen güvenilirlik çalışmasında %96 oranında bir uzlaşma (güvenirlik) sağlanmıştır. Güvenirlik çalışması kapsamında, görüşüne başvuru alan uzman sadece 3 metaforu (ayran, mum ve nehir metaforlarını) araştırmacınınkinden farklı bir kategoriyle ilişkilendirmiştir. Bu hesaplama sonucunda, Güvenirlik = $77 / 77 + 3 \times 100 = \%96$ olarak hesaplanmıştır.

4. BULGULAR ve YORUMLAR (FINDINGS AND COMMENTS)

Bu bölümde, ilk olarak araştırmada elde edilen ve öğretmenlerin sosyal adalet kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlara değinilmektedir. Daha sonra, sosyal adalet kavramına ilişkin olarak bu araştırmada geliştirilen 7 tema katılımcıların ürettiği örnek metafor imgeleriyle de desteklenerek tanıtılmaktadır. Son olarak, 7 tema katılımcı türü (devlet okulu ve özel okul öğretmeni) bakımından karşılaştırılmaktadır.

Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre, devlet okulunda ve özel okulda görev yapan öğretmenler sosyal adalet kavramına ilişkin olarak toplam 80 adet geçerli metafor üretmiştir (Tablo 2).

Toplamda, devlet okulunda görevli öğretmenler 67, özel okulda görevli öğretmenler de 48 adet metafor üretmiştir. 80 metafordan 41 tanesi (ağaç kökü, aile, arı kovanı, aşk, ayran, bulut, bukalemun, cennet, çarkın dişlileri, çocuk, dayanışma, deve kuşu, doğa, doğal denge, ebeveyn, eşitlik, fabrika, futbol topu, güvercin, güzel kız, güzel yaşam, iskelet sistemi, kutup ayısı, maraton koşusu, mum, nar kabuğu, paket bisküvi, para, pasta, rahmet, reyondaki ürünler, rızık, ruh sağlığı, sanat, terzi, varlık, vicdan, yaşam enerjisi, yağmur, zaman ve incir) sadece devlet okulunda görev yapan öğretmenler ve 26 tanesi de (altın küpü, ay ışığı, bebek, boş bardak, çocuk masumluluğu, dağ, ekmek, elmanın yarısı, evren, fidan, gece, güvensizlik, hayal, hava, kadın güzelliği, karanlık, kardan adam, kitap okumam, nehir, orkide, resim yapma, rüya, sevgi, takım çalışması, su, tiyatro sahnesi ve ütopya) sadece özel okulda görev yapan öğretmenler tarafından üretilmiştir.

4.1. Öğretmenlerin "Sosyal Adalet" Kavramına İlişkin İleri Sürdürdükleri Metaforlar (The Metaphors Teachers Asserted Concerning Social Justice Notion)

Tablo 2. Sosyal adalet kavramına ilişkin ileri sürülen metaforlar
(Table 2. The metaphors asserted concerning social justice notion)

Metafor Kodu	Metafor Adı	Okul Türü	Metaforu Temsil Eden Öğretmen		Metafor Kodu	Metafor Adı	Okul Türü	Metaforu Temsil Eden Öğretmen	
			f	%				f	%
1	Ağaç	d*,d, ö*	3	2.6	41	Hiçbir şey	d,ö,ö	3	2.6
2	Ağaç kökü	d	1	0.9	42	İlahi adalet	d,d,ö,ö	4	3.5
3	Aile	d,d,d	3	2.6	43	İskelet Sistemi	d	1	0.9
4	Altın küpü	ö	1	0.9	44	Kadın erkek eşitliği	d,ö	2	1.7
5	Anne	d,ö	2	1.7	45	Kadın güzelliği	ö	1	0.9
6	Anne sevgisi	d,d,ö,ö,ö,ö	6	5.2	46	Karanlık	ö	1	0.9
7	Arı kovanı	d	1	0.9	47	Kardan adam	ö	1	0.9
8	Aşk	d	1	0.9	48	Kitap okuma	ö	1	0.9
9	Ayran	d	1	0.9	49	Kutup ayısı	d	1	0.9
10	Ay ışığı	ö	1	0.9	50	Maraton koşusu	d	1	0.9
11	Bebek	ö	1	0.9	51	Mum	d	1	0.9
12	Binanın kolonları	d,d,ö	3	2.6	52	Nar kabuğu	d	1	0.9
13	Boş bardak	ö	1	0.9	53	Nehir	ö	1	0.9
14	Bulut	d,d	2	1.7	54	Orkide	ö	1	0.9
15	Bukalemun	d,d	2	1.7	55	Öğretmen sevgisi	d,ö	2	1.7
16	Cennet	d	1	0.9	56	Paket bisküvi	d	1	0.9
17	Çarkın dişlileri	d	1	0.9	57	Para	d	1	0.9
18	Çocuk	d,d	2	1.7	58	Pasta	d	1	0.9
19	Çocuk masumluluğu	ö	1	0.9	59	Rahmet	d	1	0.9
20	Dağ	ö	1	0.9	60	Resim yapma	ö	1	0.9
21	Dayanışma	ö	1	0.9	61	Reyondaki ürünler	d	1	0.9
22	Deve kuşu	d	1	0.9	62	Rızık	d	1	0.9
23	Doğa	d	1	0.9	63	Ruh sağlığı	d	1	0.9
24	Doğal denge	d	1	0.9	64	Rüya	ö	1	0.9
25	Ebeveyn	d	1	0.9	65	Sanat	d	1	0.9
26	Ekme	ö	1	0.9	66	Sevgi	d,ö	2	1.7
27	Elmanın yarısı	ö	1	0.9	67	Su	ö,ö	2	1.7
28	Eşitlik	d,d	2	1.7	68	Takım çalışması	ö	1	0.9
29	Evren	ö	1	0.9	69	Terazi	d,d,d,ö	4	3.5
30	Fabrika	d	1	0.9	70	Terzi	d	1	0.9
31	Fidan	ö	1	0.9	71	Toprak	d,ö	2	1.7
32	Futbol topu	d	1	0.9	72	Tiyatro sahnesi	ö	1	0.9
33	Gece	ö	1	0.9	73	Ütopya	ö,ö	2	1.7
34	Güneş	d,d,ö,ö	4	3.5	74	Varlık	d	1	0.9
35	Güvensizlik	ö	1	0.9	75	Vicdan	d	1	0.9
36	Güvercin	d	1	0.9	76	Yaşam enerjisi	d	1	0.9
37	Güzel kız	d	1	0.9	77	Yağmur	d	1	0.9
38	Güzel yaşam	d	1	0.9	78	Yıldız	d,ö,ö	3	2.6
39	Hayal	ö	1	0.9	79	Zaman	d	1	0.9
40	Hava	ö	1	0.9	80	Zincir	d	1	0.9
					Toplam		d:67; ö:48	11 5	100

*Tabloda, d:devlet okulunu, ö:özel okulu göstermektedir. Ayrıca harfler, okul türüne göre her metaforu temsil eden öğretmen sayısını da göstermektedir.

Geriye kalan 13 metafor da (ağaç, anne, anne sevgisi, binanın kolonları, güneş, hiçbir şey, ilahi adalet, kadın erkek eşitliği, öğretmen sevgisi, sevgi, terazi, toprak ve yıldız) her iki katılımcı grubu tarafından dile getirilmiştir. Buna ek olarak, toplam 80 metafordan 60 tanesi (ağaç kökü, altın küpü, arı kovanı, aşk, ayran...) birer katılımcı tarafından, 11 metafor (anne, bulut, bukalemun, çocuk,

eşitlik, kadın erkek eşitliği, öğretmen sevgisi, sevgi, su, toprak ve ütopya) ikişer katılımcı tarafından, 5 metafor (ağaç, aile, boş bardak, hiçbir şey ve yıldız) üçer katılımcı tarafından, 3 metafor (güneş, ilahi adalet ve terazi) dörder katılımcı tarafından ve 1 metafor da (anne sevgisi) altı katılımcı tarafından üretilmiştir. Öğretmenler "sosyal adalet" kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforları, somut-soyut, canlı ve cansız varlıklarla ilişkilendirerek açıklamaktadırlar (Tablo 2).

4.2. "Sosyal Adalet" Kavramına İlişkin Olarak Öğretmenler Tarafından İleri Sürülen Metaforların Ortak Özelliklerine Göre Dağılımları (Distributions According To Common Features Of Metaphors Asserted By The Teachers Concerning Social Justice Notion)

Tema 1. Eşitlik İmgesi Olarak Sosyal Adalet (Social Justice As Equality Image)

Bu temayı toplamda 32 katılımcı (%26.2) ve 25 metafor (%31.3) temsil etmektedir. Bu kategorideki başat metafor imgeleri şunlardır: terazi (f=4), çocuk (f=2), eşitlik (f=2), güneş (f=2) ve kadın erkek eşitliği (f=2) (Tablo 3).

Tablo 3. Eşitlik imgesi olarak sosyal adalet alt temasına ilişkin metafor dağılımı
(Table 3. Distribution of metaphor concerning social justice sub-theme as equality image)

Metafor Kodu	Eşitlik İmgesi Olarak Sosyal Adalet	Okul Türü	Metaforu Temsil Eden Öğretmen f	Öğretmen %
1	Ağaç	ö*	1	0.9
6	Anne sevgisi	ö	1	0.9
3	Aile	d	1	0.9
10	Ay ışığı	ö	1	0.9
7	Ari kovani	d*	1	0.9
11	Bebek	ö	1	0.9
17	Çarkın dişlileri	d	1	0.9
18	Çocuk	d,d	2	1.7
19	Çocuk masumluğu	ö	1	0.9
23	Doğa	d	1	0.9
24	Doğal denge	d	1	0.9
25	Ebeveyn	d	1	0.9
27	Elmanın yarısı	ö	1	0.9
28	Eşitlik	d,d	2	1.7
34	Güneş	d,ö	2	1.7
44	Kadın-erkek eşitliği	d,ö	2	1.7
50	Maraton koşusu	d	1	0.9
56	Paket bisküvi	d	1	0.9
60	Resim yapma	ö	1	0.9
61	Reyondaki ürünler	d	1	0.9
69	Terazi	d,d,d,ö	4	3.5
70	Terzi	d	1	0.9
71	Toprak	ö	1	0.9
77	Yağmur	d	1	0.9
79	Zaman	d	1	0.9
Toplam		d:21; ö:11	32	28.3

*Tabloda, d:devlet okulunu, ö:özel okulu göstermektedir. Ayrıca harfler, okul türüne göre her metaforu temsil eden öğretmen sayısını da göstermektedir.

"Eşitlik imgesi olarak sosyal adalet" temasında yer alan metaforlar analiz edildiğinde, 13 metafor sadece devlet okulunda görev yapan öğretmenler tarafından, 8 metafor sadece özel okul öğretmenleri

tarafından ve 3 metafor da (güneş, kadın-erkek eşitliği ve terazi) her iki katılımcı grubu tarafından üretilmiştir. Bu temaya ilişkin olarak öğretmenlerin, sosyal adaleti herkese aynı imkânları sunan, birinin diğerinden üstün olmadığı bir temel yapı ve inanç kadar duru olması gereken bir unsur olarak düşündükleri söylenebilir. "Eşitlik imgesi olarak sosyal adalet" temasını temsil eden metaforların öğretmenlerin tanımlamalarına ilişkin dikkat çekici bazı ifadeler aşağıda verilmiştir:

"Sosyal adalet toprağa benzer. Çünkü toprak, üzerindeki her şeye ve herkese eşit fırsatlar sunar. Herkes hareketlerinde ve düşüncesinde özgürdür" (Özel okul, kadın).

"Sosyal adalet güneşe benzer. Çünkü herkes güneş ışığından aynı oranda, birbirinden ne eksik ne de fazla istifade eder" (Özel okul, erkek).

"Sosyal adalet arı kovanına benzer. Çünkü arılar eşit koşullarda ortak bir amaç için çalışır. Sosyal adaletin varlığı insanlara aynı inanç etrafında yoğrulmuş eşit imkan, eşit kazanç ve eşit hayat standartları sağlayan bir dünya yaratır" (Devlet okulu, Erkek).

"Sosyal adalet zamana benzer. Çünkü zaman algısal değil nicel olarak herkese eşit olarak dağıtılmaktadır" (Devlet okulu, erkek).

"Sosyal adalet bir paket bisküviye benzer. Çünkü bisküviler eşit büyüklükte dilimlenmiştir ve herkese eşit paylaşılabilir" (devlet okulu, erkek).

Tema 2. Adalet Kaynağı Olarak Sosyal Adalet (Social Justice As Justice Source)

Sosyal adaleti "adalet kaynağı" olarak belirten öğretmenlerin ifadelerinin yer aldığı bu temayı 14 katılımcı (%11.5) ve 10 metafor (%12.5) temsil etmektedir. Bu temada öğretmenler sosyal adaletle ilişkin en çok ilahi adalet (f=4) ve anne (f=2) metafor imgelerini üretmiştir (Tablo 4).

Tablo 4. Adalet kaynağı olarak sosyal adalet alt temasına ilişkin metafor dağılımı
(Table 4. Distribution of metaphor concerning social justice sub-theme as justice source)

Metafor Kodu	Adalet Kaynağı Olarak Sosyal Adalet	Okul Türü	Metaforu Temsil Eden Öğretmen	
			f	%
1	Ağaç	d	1	0.9
5	Anne	d*,ö*	2	1.7
6	Anne sevgisi	ö	1	0.9
42	İlahi adalet	d,d,ö,ö	4	3.5
55	Öğretmen sevgisi	ö	1	0.9
59	Rahmet	d	1	0.9
62	Rızık	d	1	0.9
63	Ruh sağlığı	d	1	0.9
74	Varlık	d	1	0.9
75	Vicdan	d	1	0.9
Toplam		d:9; ö:5	14	12.4

*Tabloda, d:devlet okulunu, ö:özel okulu göstermektedir. Ayrıca harfler, okul türüne göre her metaforu temsil eden öğretmen sayısını da göstermektedir.

"Adalet kaynağı" temasında yer alan metaforlarda görüldüğü gibi, 9 metafor sadece devlet okulu öğretmenleri, 2 metafor özel okul

öğretmenleri ve 2 metafor da (anne ve ilahi adalet) her iki grup tarafından üretilmiştir. Bu temaya ilişkin olarak öğretmenlerin, sosyal adaleti hakkın gözetilmesi ve yerine getirilmesi, haklı ile haksızın ayırt edilmesi manasında algıladıkları, temelde adalet kavramı ile eşdeğer görmekle beraber, sosyal adaleti insanların toplum içindeki davranışlarıyla ilişkilendirerek ahlak ve din kurallarıyla açıklamaya çalıştıkları söylenebilir. Öğretmenlerin "Adalet kaynağı olarak sosyal adalet" temasını temsil eden metaforlara ilişkin tanımlamalarından bazıları aşağıda verilmiştir:

"Sosyal adalet Allah'ın rahmetine benzer. Çünkü Allah kullarına karşı adaletlidir. Aslında buradaki benzetme olduğu gibi değil, olması gerektiği gibidir" (Devlet okulu, kadın).

"Sosyal adalet anne olmaya benzer. Çünkü bir anne nasıl ki evlatlarını ayırmıyorsa, sosyal adalet çerçevesinde de herkese eşit hak ve adalet verilmelidir" (Devlet okulu, kadın).

"Sosyal adalet varlık alemine benzer. Çünkü bir arada bütün olarak yaşayan mevcudiyetin bir parçasına haksızlık yapılırsa bütüne zarar verilmiş olur. Varlık bütünseldir, birbirinin tamamlayıcısıdır, bu bütünlüğü sağlamak da adaletten geçer (Devlet okulu, kadın).

"Sosyal adalet anne sevgisine benzer. Çünkü anneler çocuklarını büyütürken ayırım yapmaz. "Devlet ana" teriminin tarihimizde, kültürümüzde önemli bir yer tutması bundandır" (Özel okul, kadın).

"Sosyal adalet vicdana benzer. Çünkü vicdan bireyi insanlaştıran önemli bir içsel güçtür. Sosyal adalet de toplumun vicdanı olup hak ve adaletin sorgulandığı yüce bir makamdır" (Devlet okulu, kadın).

Tema 3. Sevgi İmgesi Olarak Sosyal Adalet (Social Justice As Love Image)

"Sevgi imgesi olarak sosyal adalet" temasını toplamda 10 katılımcı (%8.2) ve 7 metafor (%8.8) temsil etmektedir. Bu kategoriye ilişkin öğretmenlerin görüşlerine göre başat metafor imgeleri şunlardır: anne sevgisi (f=3) ve sevgi (f=2) (Tablo 5).

Sosyal adaleti "sevgi imgesi" olarak belirten öğretmenlerin ifadeleri incelendiğinde, 4 metafor imgesi sadece devlet okulu öğretmenleri tarafından, 1 metafor imgesi özel okul öğretmenleri tarafından ve 2 metafor imgesi de (anne sevgisi ve sevgi) hem devlet okulu hem de özel okul öğretmenleri tarafından üretilmiştir.

Tablo 5. Sevgi imgesi olarak sosyal adalet alt temasına ilişkin metafor dağılımı
(Table 5. Distribution of metaphor concerning social justice sub-theme as love image)

Metafor Kodu	Sevgi İmgesi Olarak Sosyal Adalet	Okul Türü	Metaforu Temsil Eden Öğretmen	
			f	%
6	Anne sevgisi	d*, ö, ö*	3	2.6
8	Aşk	d	1	0.9
18	Çocuk	d	1	0.9
45	Kadın güzelliği	ö	1	0.9
55	Öğretmen sevgisi	d	1	0.9
65	Sanat	d	1	0.9
66	Sevgi	d, ö	2	1.7
Toplam		d:6; ö:4	10	8.8

*Tabloda, d:devlet okulunu, ö:özel okulu göstermektedir. Ayrıca harfler, okul türüne göre her metaforu temsil eden öğretmen sayısını da göstermektedir.

Bu temaya ilişkin olarak öğretmenlerin, sosyal adaleti karşılıksız sevgiye açık, koruyucu, güvenilir ve sanat gibi icra edildikçe keşfedilen bir unsur olduğunu düşündükleri söylenebilir. "Sevgi imgesi olarak sosyal adalet" temasını temsil eden metaforlara ilişkin öğretmen tanımlamaları şu şekilde yer almaktadır.

"Sosyal adalet sevgiye benzer. Çünkü sevgi paylaşıldıkça çoğalan tek şeydir" (Devlet okulu, erkek).

"Sosyal adalet sanata benzer. Çünkü sanat icra edildikçe güzelliği ortaya çıkar" (Devlet okulu, erkek).

"Sosyal adalet anne sevgisine benzer. Çünkü adalette, kalkınmada ve eğitimde sevgiye dayanan anlamlı ve adil paylaşım devletin sosyal adalet anlayışının temelidir" (devlet okulu, erkek).

"Sosyal adalet aşka benzer. Çünkü farkında olunmadan yeşerir ve ilgi gösterdikçe karşılık verir" (Devlet okulu, erkek).

"Sosyal adalet öğretmen sevgisine benzer. Çünkü öğretmen, sınıfta tüm öğrencilerini hiçbir fark gözetmeksizin eşit mesafede sever ve sahiplenir. Sınıfta her türlü sosyal ve kültürel ortamdan öğrenciler olmasına rağmen öğretmenin bilişsel ve duyuşsal yansıması aynıdır. Sevme, sahiplenme ve kucaklama faktörü de aynıdır" (devlet okulu, erkek).

Tema 4. Güç İmgesi Olarak Sosyal Adalet (Social Justice As Power Image)

Öğretmenlerin sosyal adaleti "güç imgesi" olarak belirttikleri bu temada 13 katılımcı (%11.3) ve 11 metafor (%13.8) yer almaktadır. Bu temanın başat metafor imgesi; binanın kolonları (f=3) metaforudur (Tablo 6).

Tablo 6. Güç imgesi olarak sosyal adalet alt temasına ilişkin metafor dağılımı
(Table 6. Distribution of metaphor concerning social justice sub-theme as power image)

Metafor Kodu	Güç İmgesi Olarak Sosyal Adalet	Okul Türü	Metaforu Temsil Eden Öğretmen	
			f	%
2	Ağaç kökü	d*	1	0.9
12	Binanın kolonları	d, d, ö*	3	2.6
20	Dağ	ö	1	0.9
21	Dayanışma	ö	1	0.9
29	Evren	ö	1	0.9
43	İskelet sistemi	d	1	0.9
52	Nar kabuğu	d	1	0.9
53	Nehir	ö	1	0.9
58	Pasta	d	1	0.9
68	Takım çalışması	ö	1	0.9
80	Zincir	d	1	0.9
Toplam		d:7; ö:6	13	11.6

*Tabloda, d:devlet okulunu, ö:özel okulu göstermektedir. Ayrıca harfler, okul türüne göre her metaforu temsil eden öğretmen sayısını da göstermektedir.

Sosyal adaleti "güç imgesi" olarak belirten öğretmenlerin bu temaya ilişkin metaforları incelendiğinde, 5 metafor sadece devlet okulu, 5 metafor özel okul öğretmenleri ve 1 metafor da (binanın kolonları) her iki öğretmen grubu tarafından üretildiği görülmektedir. Bu temaya ilişkin olarak öğretmenlerin, sosyal adaleti topluma

dolayısıyla bireye cesaret veren, sağlam temeller üzerinde oturtulduğu oranda kişiyi ayakta tutan ve toplumsal kenetlenmeyi sağlayan önemli bir güç olarak gördükleri söylenebilir. "Güç imgesi olarak sosyal adalet" temasını temsil eden metaforlara ilişkin öğretmenlerin tanımlamalarından bazıları aşağıda verilmiştir:

"Sosyal adalet binanın kolonlarına benzer. Çünkü kolonlar sağlam yapıldığı oranda bina ayakta durabilir" (Özel okul, erkek).

"Sosyal adalet ağacın köklerine benzer. Çünkü kökler toprağa ne kadar derin gömülmüş ve tutunmuşsa ağaç da o oranda yaşayabilir, gölgesinden ve meyvesinden istifade edilebilir" (Devlet okulu, kadın).

"Sosyal adalet iskelet sistemine benzer. Çünkü iskelet istemi olmazsa ya da bozulursa insan et yığınınına dönüşür" (Devlet okulu, kadın).

"Sosyal adalet nar kabuğuna benzer. Çünkü farklı büyüklük ve özellikte olsalar dahi nar, tanelerini bir arada tutabilmekte ve taneler de nar meyvesini oluşturmaktadır" (Devlet okulu, erkek).

"Sosyal adalet bir zincire benzer. Çünkü her zincirin en güçlü hali tüm halkalarının eşit güçte olduğu halidir. Bazı halkalarının daha güçlü olmasının zincire bir faydası yoktur. Çünkü her zincir en zayıf halkası kadar güçlüdür" (Devlet okulu, erkek).

Tema 5. Yaşam Kaynağı Olarak Sosyal Adalet (Social Justice As Life Source)

Sosyal adaleti "yaşam kaynağı" olarak belirten öğretmenlerin görüşlerinin yer aldığı bu temayı toplamda 13 katılımcı (%10.7) ve 11 metafor (%13.8) temsil etmektedir. Öğretmenler bu temaya ilişkin, sosyal adaleti en çok, aile (f=2) ve su (f=2) metafor imgeleriyle açıklamaktadırlar (Tablo 7).

Tablo 7. Yaşam kaynağı olarak sosyal adalet alt temasına ilişkin metafor dağılımı
(Table 7. Distribution of metaphor concerning social justice sub-theme as life source)

Metafor Kodu	Yaşam Kaynağı Olarak Sosyal Adalet	Okul Türü	Metaforu Temsil Eden f	Öğretmen %
3	Aile	d,d	2	1.7
14	Bulut	d*	1	0.9
26	Ekmek	ö*	1	0.9
30	Fabrika	d	1	0.9
31	Fidan	ö	1	0.9
34	Güneş	d	1	0.9
38	Güzel yaşam	d	1	0.9
40	Hava	ö	1	0.9
67	Su	ö,ö	2	1.7
76	Yaşam enerjisi	d	1	0.9
71	Toprak	d	1	0.9
Toplam		d:8; ö:5	13	11.5

*Tabloda, d:devlet okulunu, ö:özel okulu göstermektedir. Ayrıca harfler, okul türüne göre her metaforu temsil eden öğretmen sayısını da göstermektedir.

"Yaşam kaynağı" alt temasındaki metaforlar analiz edildiğinde, 7 metafor imgesini sadece devlet okulu öğretmenleri, 3 metafor imgesini özel okul öğretmenleri ve 2 metafor imgesi de (aile, su) her iki katılımcı grubunun ürettiği görülmektedir. Bu temaya ilişkin olarak

öğretmenlerin, sosyal adaleti sağlıklı yaşama hayat veren ve yaşama işlerlik kazandıran bir unsur, hiç tükenmeyen bir enerji kaynağı ve temel besin kaynağı olarak gördükleri söylenebilir. "Yaşam kaynağı olarak sosyal adalet" temasını temsil eden metaforların öğretmenlerin tanımlamalarına ilişkin dikkat çekici bazı ifadeler aşağıda verilmiştir:

"Sosyal adalet güneşe benzer. Çünkü güneş muazzam enerjisiyle tüm varlığın devamlılığını sağlar" (Devlet okulu, erkek).

"Sosyal adalet suya benzer. Çünkü su temel ihtiyaçtır. Beslenmede, arınamada ve büyümde her daim zaruridir" (Özel okul, erkek).

"Sosyal adalet aileye benzer. Çünkü aile toplumun değişik kesimlerinin farklı ihtiyaçlarını gidermeye yönelik bir yapılanmadır" (Devlet okulu, kadın).

"Sosyal adalet fabrikaya benzer. Çünkü fabrika temel ihtiyaçların baz alınarak seri üretimin yapıldığı yer olmakla beraber hem ürettikleriyle hem de üretimdekilere kaynaktır" (Devle okulu, kadın).

Tema 6. Özgürlük İmgesi Olarak Sosyal Adalet (Social Justice As Freedom Image)

Sosyal adaleti "özgürlük imgesi" olarak belirten öğretmenlerin ifadelerinin yer aldığı bu temayı 4 katılımcı (%3.3) ve 4 metafor (%5) temsil etmektedir. Bu kategoride öğretmen görüşlerine ilişkin metafor imgeleri şunlardır: bulut (f=1), güvercin (f=1), kitap okuma (f=1) ve tiyatro sahnesi (f=1) (Tablo 8).

Tablo 8. Özgürlük imgesi olarak sosyal adalet alt temasına ilişkin metafor dağılımı
(Table 8. Distribution of metaphor concerning social justice sub-theme as freedom image)

Metafor Kodu	Özgürlük İmgesi Sosyal Adalet	Okul Türü	Metaforu Temsil Eden Öğretmen f	%
14	Bulut	d*	1	0.9
36	Güvercin	d	1	0.9
48	Kitap okuma	ö*	1	0.9
72	Tiyatro sahnesi	ö	1	0.9
Toplam		d:2; ö:2	4	3.6

*Tabloda, d:devlet okulunu, ö:özel okulu göstermektedir. Ayrıca harfler, okul türüne göre her metaforu temsil eden öğretmen sayısını da göstermektedir.

"Özgürlük imgesi olarak sosyal adalet" temasındaki 4 metafor imgesinden 2 tanesi devlet okulu 2 tanesi de özel okul öğretmenleri tarafından üretilmiştir. Bu temaya ilişkin olarak öğretmenlerin, sosyal adaleti düşünce serbestliğinin, özgür deneyimlemelerin ve barışın olduğu bir dünya için ön koşul olarak gördükleri söylenebilir. "Özgürlük imgesi olarak sosyal adalet" temasını temsil eden metaforlara ilişkin öğretmen tanımlamaları şu şekilde yer almaktadır.

"Sosyal adalet buluta benzer. Çünkü insana huzur, mutluluk ve en önemlisi de özgürlük-eşitlik duygusu verir" (Devlet okulu, kadın).

"Sosyal adalet güvercine benzer. Çünkü özgürlüğü temsil eden güvercin gibi sosyal adalet de insanlar arasında barışı sağlar" (Devlet okulu, erkek).

"Sosyal adalet kitap okumaya benzer. Çünkü herkes istediği kitabı satın almada ve okumada özgürdür" (Özel okul, erkek).

"Sosyal adalet tiyatro sahnesine benzer. Çünkü bu sahnede belli metinler ve kurallar olduğu kadar özgürlük kokan bir canlılık da var" (Özel okul, kadın).

Tema 7. Olumsuzluk İmgesi Olarak Sosyal Adalet (Social Justice As Negative Image)

Öğretmenlerin sosyal adaleti "olumsuzluk imgesi" olarak görüş belirttikleri bu temayı toplamda 28 katılımcı (%23) ve 23 metafor (%28.8) temsil etmektedir. Bu temada öğretmenlerin sosyal adaletle ilişkin görüşleri en çok; hiçbir şey (f=3), bukalemun (f=2), ütopya (f=29) ve yıldız (f=2) metafor imgelerinde toplanmıştır (Tablo 9).

Tablo 9. Olumsuzluk imgesi olarak sosyal adalet alt temasına ilişkin metafor dağılımı
(Table 9. Distribution of metaphor concerning social justice sub-theme as negative image)

Metafor Kodu	Olumsuzluk İmgesi Olarak Sosyal Adalet	Okul Türü	Metaforu Temsil Eden f	Öğretmen %
1	Ağaç	d*	1	0.9
4	Altın küpü	ö*	1	0.9
9	Ayran	d	1	0.9
15	Bukalemun	d,d	2	1.7
13	Boş bardak	ö	1	0.9
16	Cennet	d	1	0.9
22	Deve kuşu	d	1	0.9
32	Futbol topu	d	1	0.9
33	Gece	ö	1	0.9
34	Güneş	ö	1	0.9
35	Güvensizlik	ö	1	0.9
37	Güzel kız	d	1	0.9
39	Hayal	ö	1	0.9
41	Hiçbir şey	d,ö,ö	3	2.6
46	Karanlık	ö	1	0.9
47	Kardan adam	ö	1	0.9
49	Kutup ayısı	d	1	0.9
51	Mum	d	1	0.9
54	Orkide	ö	1	0.9
57	Para	d	1	0.9
64	Rüya	ö	1	0.9
73	Ütopya	ö,ö	2	1.7
78	Yıldız	ö,ö	2	1.7
Toplam		d:12; ö:16	28	24.8

*Tabloda, d:devlet okulunu, ö:özel okulu göstermektedir. Ayrıca harfler, okul türüne göre her metaforu temsil eden öğretmen sayısını da göstermektedir.

"Olumsuzluk imgesi olarak sosyal adalet" temasında yer alan metaforlar analiz edildiğinde, araştırmaya katılan özel okul öğretmenlerinin sayısının devlet okulu öğretmenlerine göre az olmasına karşın bu temaya ilişkin olarak özel okulda görev yapan 48 katılımcının 16 metafor üretmesi yani sosyal adaletle ilişkin olumsuz bir tutum içinde olmaları oldukça dikkat çekicidir. Oysa devlet okulunda görev yapan ve bu araştırmaya katılan toplam 67 katılımcı bu temaya ilişkin 12 metafor üretmiştir. Öğretmenler bu temaya ilişkin

olarak, sosyal adaleti ulaşılması güç ve hatta olamayacak bir duruma benzetmektedirler. Aslında varlığına inanılan ancak olması gerektiği gibi değil olduğu gibi bireysel çıkarların ön planda olduğu bir unsur olarak gördükleri söylenebilir. "Olumsuzluk imgesi olarak sosyal adalet" temasını temsil eden metaforların öğretmenlerin tanımlamalarına ilişkin dikkat çekici bazı ifadeler aşağıda yer almaktadır.

"Sosyal adalet orkideye benzer. Çünkü elde edilmesi güç kaybedilmesi kolaydır" (Özel okulu, erkek).

"Sosyal adalet cennete benzer. Çünkü cenneti herkes ister ama kimse ölmek istemez" (Devlet okulu, erkek).

"Sosyal adalet deve kuşuna benzer. Çünkü deve kuşunun kanatları vardır ama uçamaz" (Devlet okulu, erkek).

"Sosyal adalet yanan muma benzer. Çünkü mum her yeri aydınlatır ama dibine ışık vermez" (Devlet okulu, erkek).

"Sosyal adalet kutup ayısına benzer. Çünkü kutup ayısı her coğrafyada yaşayamaz" (Devlet okulu, kadın).

4.3. "Sosyal Adalet" Kavramına İlişkin Olarak Devlet Okulu ve Özel Okulda Görevli Öğretmenler Tarafından İleri Sürülen Metaforların Karşılaştırılması (Comparison Of Metaphors Asserted By Teachers Working Public School And Private School According To Social Justice Notion)

Tablo 10, 7 temayı katılımcı türü (devlet okulu ve özel okul öğretmenleri) bakımından karşılaştırmaktadır. Tablo 10'a göre, devlet okulu ve özel okulda görev yapan öğretmenlerin sosyal adalet kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler birbirinden farklılık göstermektedir. Bu farklılıkları aşağıdaki noktalarda özetlemek mümkündür:

Tablo 10. Devlet okulu ve özel okulda görevli öğretmenlerin sosyal adalet kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforların temalara göre dağılımları

(Table 10. Distributions according to themes of metaphors teachers working public school and private school asserted concerning social justice notion)

Temalar / Okul Türü	DevletOkulu		Özel Okul		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
1. Eşitlik imgesi olarak sosyal adalet	21	31.4	11	22.9	32	27.8
2. Adalet Kaynağı olarak sosyal adalet	9	13.4	5	10.4	14	12.2
3. Sevgi İmgesi olarak sosyal adalet	6	9	4	8.4	10	8.7
4. Güç imgesi olarak sosyal adalet	9	13.4	5	10.4	14	12.2
5. Yaşam kaynağı olarak sosyal adalet	8	11.9	5	10.4	13	11.3
6. Özgürlük imgesi olarak sosyal adalet	2	3	2	4.2	4	3.5
7. Olumsuzluk imgesi olarak sosyal adalet	12	17.9	16	33.3	28	24.3
Toplam	67	100	48	100	115	100

- Devlet okulunda görev yapan öğretmenler "eşitlik imgesi olarak sosyal adalet" (%31.4), "adalet kaynağı olarak sosyal adalet" (%13.4), "sevgi imgesi olarak sosyal adalet" (%9), "güç imgesi olarak sosyal adalet" (%13.4) ve "yaşam kaynağı olarak sosyal adalet" (%11.9) temalarını temsil eden metafor imgelerini özel okulda görev yapan öğretmenlere kıyasla daha çok oranda üretmiştir.
- Özel okulda görev yapan öğretmenler ise "olumsuzluk imgesi olarak sosyal adalet" (%33.3) temasını temsil eden metafor imgelerini devlet okulunda görev yapan öğretmenlere kıyasla (%17.9) daha çok oranda üretmiştir.
- Devlet okulu ve özel okulda görev yapan öğretmenler "özgürlük imgesi olarak sosyal adalet" temasını temsil eden metafor imgelerini eşit sayıda (f=2) üretmiştir.
- Toplamda, devlet okulu ve özel okulda görev yapan öğretmenler "eşitlik imgesi olarak sosyal adalet" (%27.8) temasını temsil eden metafor imgelerini diğer temalara kıyasla daha çok oranda üretmişlerdir. İkinci olarak "olumsuzluk imgesi olarak sosyal adalet" (24.3) temasına ilişkin metafor ürettikleri görülmektedir. Diğer temalara ilişkin ise, "adalet kaynağı" ve "güç imgesi" temalarına eşit oranda (%12.2), "yaşam kaynağı" temasına (%11.3) oranında, "sevgi imgesi" temasına (%8.7) oranında görüş belirtirken, "özgürlük imgesi olarak sosyal adalet" temasına (%3.5) oranıyla en düşük görüş belirtmişlerdir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (RESULT AND SUGGESTIONS)

Devlet okulunda ve özel okulda görev yapan öğretmenlerin sosyal adalet kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarma amacına yönelik olarak gerçekleştirilen bu araştırmada elde edilen bulgulara göre, özel okulda görev yapan öğretmenlerin sosyal adaletle ilişkin metafor imgelerinin büyük oranda (f=16, %33.3) "olumsuzluk imgesi olarak sosyal adalet teması"nda toplanmış olması bu araştırmada en çok göze çarpan nokta olmuştur. Özel okul öğretmenlerinin bu temaya ilişkin metafor imgeleri, hem diğer temalara hem de devlet okulunda görev yapan öğretmenlerin bu temaya ilişkin metafor imgelerine göre (f=12, %17.9) daha büyük oranda gerçekleşmiştir. Bu durum, özel okullarda ücrete bağlı eğitim ve diğer hizmetlerin alımına gidilmesi denetim mekanizmasını daha üst seviyede harekete geçirdiğinden öğretmenler her an gözetim altında olma, denetimin itici gücü ve beklentilere (veli açısından; daha iyi ve çağdaş bir eğitim öğretim, çocuğu ile daha çok ilgilenilmesi, veli ile daha sık iletişim kurulması) cevap verme ve de en önemlisi kurumdaki devamlılığı açısından pedagojik formasyon olarak iyi düzeyde olma gerekliliği gibi konular onları sosyal adaletin sağlanması konusunda olumsuz düşüncelere itmiş olabilir.

Araştırmada, devlet okulu ve özel okulda görev yapan öğretmenlerin sosyal adalet kavramına ilişkin üretmiş oldukları 80 adet geçerli metafor yedi alt temada kategorize edilmiştir. Öğretmenlerin üretmiş oldukları metafor imgelerine yüklemiş oldukları anlamlara bakıldığında ise bir metafor imgesinin farklı alt temalarda olabileceği dikkat çekici bir husustur (örneğin, "ağaç" metaforu "olumsuzluk imgesi", "adalet kaynağı" ve "eşitlik imgesi" alt temalarında, "anne sevgisi" metafor ise "sevgi imgesi", "eşitlik imgesi" ve "adalet imgesi" alt temalarında yer alabilmektedir). Bu

durum, benzetim yapılacak olan kavramı algılama biçimi, kavramın kişinin yaşamında edindiği yer ve içinde bulunan koşulların benzer kavramlara farklı anlamlar yükleyebileceğini göstermektedir.

Öğretmenlerin sosyal adalet kavramına ilişkin algılamalarına dayalı oluşturulan 7 alt temada; öğretmenlerin sosyal adaleti en çok eşitlik imgesi olarak görseller de ikinci olarak olumsuzluk imgesi olarak görmeleri düşündürücüdür. Oysa metaforların oluşturmuş olduğu temalar incelendiğinde diğer beş temanın toplamının %50'nin altında kaldığı görülmektedir. Bu durum, sosyal adaletin öğretmenler tarafından bazen eşit koşulların sağlandığı bir dünya bazen de ulaşılması ve uygulanması güç bir unsur, bazen ise adaletin temeli, bir sevgi imgesi, güç imgesi, yaşamın asıl kaynağı ve özgürlüğe ulaşılan yol şeklinde yorumlandığı söylenebilir.

Öğretmenlerin görev yaptıkları okul türü dikkate alınarak eğitimin sosyal adalet boyutunu konu edinen (öğretmen ve öğrenci açısından eğitimde sosyal adalet) metafor üretmeleri ve bunları hem birbirleriyle hem de okul yönetimiyle paylaşmaları istenebilir. Bu tür çalışmaların sonuçlarının öğretmenlerin rutin toplantılarında veya eğitim sürecinin değerlendirilmesinin konu edildiği seminerlerde ele alınıp irdelenmesi, öğretmenlerin rollerine ilişkin perspektiflerini geliştirme, sorgulama ve kendi mesleki davranışlarında büyük yarar sağlayacaktır.

Bu araştırmaya katılan devlet okulu ve özel okul öğretmenlerinin büyük bir kısmı sosyal adaleti bir "eşitlik imgesi" (%27.8) ve "olumsuzluk imgesi" (%24.3) olarak nitelendirmektedirler. Ancak böyle bir sosyal adalet imgesinin gerçekte öğretmenlerin sadece görev yaptıkları kurumla mı? yoksa kendi yaşamını bütünsel olarak değerlendiren mi? yansıttıkları net değildir. Dolayısıyla, gelecekteki araştırmalar öğretmenlerin bu konuda "kurum bazında ve yaşamın bütünü kasteden" metaforlar üretmelerini amaçlayarak bu iki durum karşılaştırılabilir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Alpaslan, S., (2007). "Sanayi ve Bilgi Toplumu Yönetim Metaforlarının Karşılaştırılması",Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Aksan, D., (1993). Türkçenin Gücü: Türk Dilinin Zenginliklerine Tanıklar, Bilgi Yayınevi, Ankara:
- Çelikten, M., (2006), "Kültür ve Öğretmen Metaforları", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 21, ss:269-283.
- Çubukçu, Z., (2008). "İlköğretim ve Ortaöğretimdeki Öğrenci ve Öğretmenlerin Öğretmen Kavramına İlişkin İleri Südükleri Metaforlar", International Conference On Educational Science ICES'08.
- Furman, G.C.A. and Carolyn, M., (2003). How Can Educational Leaders Promote and Support Social Justice and Democratic Community in Schools?, Paper Presented at Annual Meeting of the American Educational Research Association, Chicago, IL, April 9-12.
- Lakoff, G. and Johnson, M., (2005). Metaforlar Hayat, Anlam ve Dil, (Çev. Gökhan Yavuz Demir), Paradigma Yayıncılık, İstanbul.
- Mayer, S.E., (2007), "Social Justice", <http://www.justphilanthropy.org/resources/SocialJustice.pdf>. (26/04/2009).

- Morgan, G., (1986). Images of Organization, Newbury Park, CA: Sage.
- Morgan, G., (1998). Yönetim ve Örgüt Teorilerinde Metafor (Çev.Gündüz Bulut), Mess Yayınları İstanbul.
- Mutlu, E., (1995). İletişim Sözlüğü, Ark Yayınları, Ankara.
- Öztürk, H., (1993). Eğitim Sosyolojisi, Hatiboğlu Yayınları, Ankara.
- Püsküllüoğlu, A., (2004). Türkçe Sözlük, Arkadaş Yayınları, Ankara.
- Rebore, R.W., (2001). The Ethics of Educational Leadership, Prentice-Hall Inc, New Jersey.
- Saban, A., (2004). "Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmeni Adaylarının "Öğretmen" Kavramına İlişkin İleri Sürdükları Metaforlar", Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, Bahar, ss:131-155.
- Saban, A., (2008). "Okula İlişkin Metaforlar", Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı 55, Yaz, ss:459-496.
- Speight, S.L.V. and Elizabeth, M., (2004). "A Social Justice Agenda: Ready, or Not?", The Counseling Psychologist, Vol 32, No: 1, ss:109-118.
- Strike, K.A., (1999). "Can Schools Be Communities? The Tension Between Shared Values and Inclusion", Educational Administration Quarterly, Vol.35, No:1, ss:46-70.
- Su, H.C., (2008), "Social Justice And Liberty: The Philosophical Foundations Of Mill's And Hayek's Theory Of Liberty", <http://it.stlawu.edu/sdae/Su.pdf> (20.07.2009).
- Topakkaya, A., (2009), "Aristoteles'te Adalet Kavramı", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Vol. 2, No:6, Winter, ss:628-633.
- Turhan, M., (2007), "Genel ve Mesleki Lise Yöneticilerinin Etik Liderlik Davranışlarının Okullardaki Sosyal Adalet Üzerindeki Etkisi", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Wolff, J., (2008). "Social Justice and Public Policy" http://www.oup.com/uk/orc/bin/9780199217007/mckinnon_ch08.pdf (22.07.2009).